

Nr 55.

Utlåtande med anledning av väckta motioner om förstärkning av ofullständiga jordbruk med skog från det allmännas och juridiska personers skogsinnehav.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 329 av herr *Gränebo m. fl.* och II: 398 av herr *Hedlund* i Rådombeslut *m. fl.*, har hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en skyndsam och allsidig utredning om hur och på vad sätt de ofullständiga jordbruk, som sakna nödig skogsmark, må kunna — där förhållandena så medgiva — förstärkas genom att tillföras skog från det allmännas och juridiska personers skogsinnehav samt på vilket sätt staten bör medverka till finansieringen av dylik förstärkning med skog.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för hemställan, torde få hänvisas till framställningen i motionerna.

Över motionerna har utskottet införskaffat yttranden av domänstyrelsen, skogsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, lantmäteristyrelsen, Sveriges skogsägareförbund och Skogsindustriernas samarbetsutskott.

Domänstyrelsens yttrande, som är dagtecknat den 25 februari 1950, innehåller i huvudsak följande.

Motionärerna stöda sin åsikt rörande lämpligheten av ett överförande till enskilda av skogsmark från kronans och bolagens skogar bland annat på vissa i motionerna återgivna sifferuppgifter från riksskogstaxeringen, varigenom motionärerna anse sig ha vederlagt en av dem återgiven uppfattning, att de enskildas skogar skulle vara sämre skötta än de allmänna skogarna och bolagsskogarna. Därvid ha som jämförelse angivits virkesförråd per hektar samt procenten kalmark för olika skogsägargrupper inom norrlandslänen, Kopparbergs län samt vissa sydsvenska län.

Styrelsen finner det anmärkningsvärt, att motionärerna tillåtit sig behandla ett statistiskt material på sätt som skett i motionerna. Lösryckta uppgifter om virkesförråd per hektar i genomsnitt för hela län eller länsgrupper med fördelning på olika skogsägargrupper kunna giva en fullkomligt skev uppfattning om de skogliga förhållandena. För sådana jämförelser måste man även känna till de faktorer, som påverka virkesförrådets storlek å de skilda grupperna av skogar. Motionärerna ha beträffande de medtagna sydsvenska länen, där de angivna virkesförråden äro påtagligt låga å »övriga enskilda» skogar i jämförelse med t. ex. statens skogar, anmärkt att de låga kubikmetersiffrorna på de förra skogarna bero på att stor procent hagmarker ingår. För att möjliggöra en objektiv bedömning borde motionärerna åtminstone i något avseende även ha angivit de av skötseln obe-

roende förhållanden, som i sänkande riktning påverka virkesförråden å de övriga grupperna av skogar.

Virkesförrådets storlek per hektar är beroende av, förutom förrådets fördelning å huggnings- och åldersklasser, främst boniteten, som icke har något samband med skogsvården. Styrelsen nöjer sig här med ett par påpekanden som belägg för den vilseledande bild av de verkliga förhållandena, som motionerna giva.

Beträffande Kopparbergs län uppgår sålunda enligt riksskogstaxeringen virkesförrådet inom bark (från 0 cm i brösthöjd) i fråga om statens skogar i medeltal till 57,45 m³ sk/hektar, medan motsvarande siffra för de övriga enskilda skogarna är 79,21 m³ sk/hektar. Dessa uppgifter framstå emellertid i en helt annan dager vid konstaterande av att — i genomsnitt — höjden över havet är för statsskogarna 527 meter och för »övriga enskilda» skogar 332 meter samt idealboniteten 2,67 respektive 3,71. Av statens totala skogsmarksinnehav i Kopparbergs län äro inte mindre än 51 % belägna inom Särna och Idre socknar, medan de »övriga enskilda» skogarna i länet endast till 3 % äro belägna inom nämnda socknar. Professorn E. Hagberg har även i sin redogörelse för riksskogstaxeringen av ifrågakvarande län beträffande virkesförrådets storlek inom olika skogsägargrupper särskilt understrukit, att det låga virkesförrådet å kronoskogarna och övriga allmänna skogar svarar mot betydligt lägre boniteter än å de enskilda skogarna.

I fråga om Västerbottens län redovisar riksskogstaxeringen förrådsuppgifter per hektar för olika skogsägargrupper för de olika länsdelarna, Västerbottens kustland respektive lappmark, men ej för länet i dess helhet. Motionärerna ha som läns-siffror för olika skogsägargrupper till synes lagt de aritmetiska medeltalen av uppgifterna för länsdelarna. Resultatet av ett sådant förfarande kan givetvis ej göra anspråk på att återspegla verkligheten.

Ett förfarande liknande det nyssnämnda synas motionärerna ha tillämpat vid framläggande av procenten kalmark inom olika skogsägargrupper i Norrbottens län. Vad beträffar procenten kalmark vill styrelsen som allmänt uttalande framhålla, att även denna i hög grad sammanhänger med höjden över havet, då föryngringssvårigheterna i regel äro störst i höjdlägena. De stora, mycket svårförnygrade områdena i inre lappmarkerna äro till övervägande del belägna å kronopark. Vid beaktande av dessa förhållanden framstå de för Norrland och Kopparbergs län angivna kalmarksprocenten för statsskogarna i en för dessa skogar helt annan dager än som kan utläsas av motionerna.

I motionerna ha återgivits de i årets statsverksproposition upptagna siffrorna för domänverkets beräknade inkomster och utgifter för år 1950. Häri beräknas inkomsterna av statens skogar och domäner till 118 miljoner kronor och utgifterna — sedan avsättning skett med 13 miljoner kronor till domänverkets förnyelsefond för återväxtkostnader m. m. — till 106 miljoner kronor, varvid skulle återstå en behållning av 12 miljoner kronor. Sistnämnda siffra anse motionärerna även bevisa lämpligheten av en överflyttning av viss del av statens skogsinnehav till enskilda ägare.

Det beräknade överskottet, 12 miljoner kronor, motsvarar en räntabilitet av 4 %, räknat på bokföringsvärdet av domänverkets fastigheter vid 1948 års utgång, eller 3,2 % räknat på taxeringsvärdet å skogsdomänerna vid samma tidpunkt.

Genom minskning av avsättningen till förnyelsefonden — nu föreslagen till 13 miljoner kronor — skulle avkastningen av domänfonden givetvis tillfälligt kunna ökas. Staten kan emellertid som skogsägare icke handla på sådant sätt. Av den beräknade avsättningen till förnyelsefonden avses — som

närmare framgår av Kungl. Maj:ts proposition den 29 december 1949 (nr 27) angående grunderna för ifrågavarande avsättning — 5 miljoner kronor till nybyggnad av vägar, 2 miljoner kronor till nydikningar, 3 miljoner kronor till det löpande behovet av åtgärder för skogsförnyelse samt 3 miljoner kronor till skogsodlingsåtgärder å gamla kalmarker. Nybyggnad av skogsvägar är en åtgärd, som inom en snar framtid kommer att möjliggöra eller underlätta avsättningen av skogsprodukterna, förbilliga avverkningskostnaderna, öka arbetskapaciteten och således bidra till ökad skogsavkastning. Det torde utan överdrift kunna sägas, att de kostnader, som nedläggs på nybyggnader av vägar å kronoskogarna, äro av helt annan storleksordning än motsvarande kostnad för de övriga enskilda skogarna: för sistnämnda skogar finnas ju för övrigt möjligheter att erhålla statsbidrag för ifrågavarande åtgärder. Även nedlagda kostnader på nydikning beräknas medföra ökad avkastning i framtiden av våra skogar och är en åtgärd som ur räntabilitetssynpunkt måste ses på lång sikt. Kostnaderna för det löpande reproduktionsbehovet äro ofrånkomliga. Det må i detta sammanhang framhållas, att dessa kostnader för kronoskogarna i Norrland måste bli relativt större än för övriga enskilda skogar på grund av skogarnas belägenhet och till följd av åldersklassfördelningen relativt större areal nytillkommande föryngringsytor inom de närmaste årtiondena å de förstnämnda skogarna. Att så stort belopp som 3 miljoner kronor måste anslås till skogsodlingsåtgärder å gamla kalmarker, sammanhänger med den — framför allt i Norrland — stora eftersläpningen av reproduktionsåtgärderna. På grund bland annat av brist på arbetskraft och skogsodlingsmaterial ha dylika åtgärder under krigsåren endast kunnat utföras i mycket begränsad omfattning. Styrelsen anser det vara angeläget att med till buds stående medel snarast möjligt utjämna denna balans i fråga om reproduktionsåtgärderna och är inriktad på att söka genomföra detta åtgärdsprogram under en 15-årig period.

Även planerade nybyggnader av vägar och nydikningar under de närmaste åren avse i stor utsträckning att tillgodose ett ackumulerat behov av åtgärder, som under krigsåren av kända anledningar endast kunde utföras i begränsad omfattning. En betydande del av det belopp, som nu beräknas bli erforderligt för åtgärder, vilka skola bestridas med förnyelsefonden — för närmaste 10 år uppskattas beloppet till i medeltal per år 13 miljoner kronor, eller lika stort belopp som beräknats för 1950 — kan sålunda anses belöpa på en föregående tidsperiod. Då en fondbildning för dylika åtgärder existerat, kunde man vänta sig att en behållning i fonden, motsvarande kostnaderna för de eftersatta åtgärderna, nu förefunnes. Till följd av under senare tid gällande grunder för avsättning av medel till förnyelsefonden i förening med de minskade avverkningsbeloppen å kronoskogarna i Norrland ha dock — som närmare framgår av ovannämnda proposition — i förhållande till åtgärdsbehovet alltför låga belopp avsatts till fonden. Sålunda uppgår i medeltal under 10-årsperioden 1939—1948 avsättningen till förnyelsefonden endast till cirka 4,3 miljoner kronor — mot ett behov under närmaste 10-årsperiod av 13 miljoner kronor per år.

Det sagda gör, att även de i motionerna framlagda uppgifterna om domänverkets inkomster och utgifter för ett enstaka år ge en fullkomligt felaktig bild av det verkliga räntabilitetsförhållandet. Mot det beräknade överskottet av 12 miljoner kronor för 1950 kan sålunda ställas överskottet i medeltal per år under 5-årsperioden 1944—1948, vilket uppgick till cirka 31 miljoner kronor. Skogsbrukets räntabilitet får icke bedömas på grundval av avkastningen under ett enstaka år. Räntabiliteten bör bedömas efter driftresultaten under en med hänsyn till konjunkturväxlingar representativ

period. Härvid bör även hänsyn tagas till utgifterna för grundförbättringsarbeten samt till virkeskapitalets förändringar i storlek och värde under perioden.

På grund av det anförda samt då de i samband med behandling vid 1947 års riksdag av frågor berörande jordbrukets rationalisering beslutade jordpolitiska reformerna ännu icke hunnit verka, anser styrelsen att den nu förevarande motionen icke bör föranleda till någon riksdagens åtgärd.

I sitt den 27 februari 1950 dagtecknade utlåtande har *skogsstyrelsen* framhållit bland annat följande.

En jordpolitik med de mål och syften, som anges i motionerna, torde i princip kunna realiserades redan inom den beslutade jordreformens ram. Detta gäller såväl samhällets befogenheter att ta i anspråk behövliga skogsmarker för rationaliseringsändamål som möjligheterna att hjälpa jordförvärvare med statliga lån och bidrag. Ett anammande av det handlingsprogram, som motionärerna skissera, skulle sålunda icke behöva förutsätta en i väsentlig mån ändrad jord- och expropriationslagstiftning men väl tillämpning av reformprinciperna i snabbare takt och måhända efter radikalare linjer än man hittills avsett.

Handlingsnormerna för genomförandet av den yttre rationaliseringen — sådana de föreligga i betänkanden och riksdagsbeslut — vila på principen, att man i största möjliga utsträckning bör söka nå målet på frivillighetens väg och att expropriationsförfarandet endast skall tillgripas såsom en sista utväg i sådana fall, då samhälleliga intressen av största betydelse påfordra en sådan åtgärd och andra möjligheter att ernå en ändamålsenlig planlösning genom sammanläggningar, frivilliga köp o. s. v. ej stå till buds. Det särskilda utskott, som behandlade frågan i riksdagen, underströk särskilt starkt nödvändigheten av en lagtillämpning i denna anda.

En snabbare takt i reformarbetet, varom önskan uttalas i motionerna, lär ej kunna vinnas utan den av motionärerna anvisade utvägen att avstycka skogsmark från stats- och bolagsfastigheter. Ett förverkligande av ett sådant handlingsprogram förutsätter möjligen en viss av riksdagen sanktionerad skärpning av tillämpningsnormerna.

Det är givetvis synnerligen svårt att göra hållbara kalkyler rörande storleken av den skogsareal, som skulle behöva tagas i anspråk från stat och juridiska personer, men 1942 års jordbrukskommitté räknade med drygt $\frac{1}{2}$ milj. hektar. Den approximerade siffran verkar icke alltför avskräckande eller verklighetsfrämmande, om man betänker att den totala skogsmarkstillgången inom de delar av landet, som närmast kunna komma i fråga för fastighetskonsolideringen, nämligen Norrland, uppgår till 14,5 milj. hektar. Härav äger staten ungefär 3,7, bolagen 4,3 och de enskilda 5,7 milj. hektar. Övriga samfälligheter uppgå till 0,9 milj. hektar. Den i motionerna rekommenderade forceringen av rationaliseringsarbetet skulle givetvis i någon mån begränsa omfattningen av de »normala» planlösningarna och stegra kraven på upplåtelse från bolag och stat, men även om kalkylens $\frac{1}{2}$ -milj.-siffra, i betraktande av detta, uppjusteras med ett eller ett par 100 000 skulle projektet ändå icke få alltför uppseendeväckande konsekvenser med avseende på fyllnadsmark, och olägenheterna skulle ej behöva tillmätas avgörande betydelse.

Såsom av motionärerna framhålles ligga bolagens skogsinnehav ej sällan inspaltade mellan de enskildes skogsmarker eller jämförelsevis nära dessa. Det allmännas skogar ligga däremot i regel avsides från bebyggelsen. Genom de av förslagsställarna skisserade anspråken på fyllnadsmark från bolagen skulle dessas skogsmarker sannolikt i vissa fall bliva så beskurna

till sin areal, att allvarliga följder kunde uppstå för förvaltning och drift. Enligt nu gällande handlingsnormer för den yttre rationaliseringen lärer risken för dylika eventualiteter godtagas som tillräckligt motiv för att eljest välmotiverade planlösningar icke genomföras. Jordbrukskommittén, som räknade med möjligheten av att expropriationen för ett visst företag skulle kunna komma att beröra en proportionsvis mera betydande del av detta företags skogsmark i en trakt, uttalade nämligen att detta förhållande borde beaktas vid expropriationsfrågans lösning och att åtgärden ej finge medföra, att lönsamheten för den brukningsdel, som avstår jorden, märkbart försämras.

Enligt skogsstyrelsens uppfattning bör undersökas, om ej en framkomlig väg förbi dessa hinder gives om statliga vederlagsmarker tillhandahölles bolagen i stora samlade komplex — även om dessa vore belägna på stort avstånd från bolagens ianspråktaga marker. För råvarufångsten torde förfarandet icke innebära några ur teknisk synpunkt oöverkomliga svårigheter, och för de i förädlingsverken anställda arbetarna har ägoutbytet inga följdverkningar. I Norrland, där kronoparkerna i allmänhet äro koncentrerade till inlandet och den stora massan av ofullständiga jordbruk till mellanbygden och kustlandet, skulle en lösning av jordfrågan i dessa, sannolikt relativt begränsade, specialfall betyda ägoutbyten på mycket stora avstånd. De olägenheter, som skulle vara förknippade med en sådan anordning, äro visserligen betydande men fördelarna ur driftsekonomisk synpunkt med stora samlade skogskomplex i stället för bristfälligt arronderade och uppspaltade äro måhända för bolagen ännu mer betydande. En lösning efter dessa linjer torde emellertid i viss mån spränga ramen för den planering som hittills skett och sikta mot större regioner för planeringen, t. ex. hela ådalar i Norrland.

I jordreformspropositionen uttalade departementschefen att förhållandena kunde ändras, »så att behovet av yttre rationalisering vid en viss framtida punkt framstår såsom större än man förut räknat med.» I motionerna ha anlagts liknande synpunkter, förestavade inte så mycket av »ändrade förhållanden» som av uppfattningen, att hittillsvarande handlingsnormer måste jämkas för att möjliggöra en lösning av den yttre rationaliseringen beträffande ofullständiga jordbruk i en av dem önskad riktning.

Då de begränsade erfarenheterna från det nyss igångsatta rationaliseringsarbetet knappast kunna ge några mer vägande motiv för en omprövning av verksamhetens riktlinjer så få år efter jordreformens antagande och motionernas syften i väsentligt avseende kunna förverkligas inom det beslutade reformprogrammets ram, vill skogsstyrelsen uttala såsom sin uppfattning, att den i motionerna begärda utredningen tills vidare bör anstå.

Jämväl *lantbruksstyrelsen* har i sitt den 21 februari 1950 dagtecknade yttrande anmärkt, att det av motionärerna åberopade statistiska materialet rörande förhållandet mellan enskilda, det allmänna och bolag tillhöriga skogar i vissa län är missvisande. Lantbruksstyrelsen har vidare framhållit, att den är medveten om att de i motionerna berörda frågorna inom en nära framtid böra bliva föremål för ytterligare överväganden men att det är av värde, att man först får någon samlad erfarenhet av vad som kan vinnas genom den statliga lantbruksorganisationens nuvarande verksamhet. Med hänsyn härtill har lantbruksstyrelsen uttalat, att den begärda utredningen bör komma till stånd, ehuru med dess igångsättande bör anstå några år.

Efter en redogörelse för riktlinjerna för jordbrukspolitiken enligt 1947 års riksdagsbeslut har *lantmäteristyrelsen* bland annat anfört följande.

Det av motionärerna skisserade tillvägagångssättet för förstärkning av ofullständiga jordbruk synes skilja sig från det för jordbruksrationaliseringen rekommenderande främst däri, att bolag eller andra juridiska personer, som frivilligt eller tvångsvis avstått mark för komplettering av ofullständiga jordbruk, skulle ha rätt att från statens fastigheter förvärva motsvarande skogsmarksområden. En sådan rättighet emot det allmänna skulle väl sannolikt öka villigheten hos bolag och andra att ställa skogsmark till förfogande för den önskvärda kompletteringen, men den i expropriationslagen stadgade rätten att expropriera mark för stärkande av ofullständigt jordbruk är ej beroende av eventuellt kompensationsförvärv. I prop. nr 75/1947 (s. 250) anförde departementschefen också, att han ej kunde finna fog för den av bland andra skogsstyrelsen framförda uppfattningen, att den nuvarande fördelningen av skogsmarken mellan bondejordbruk och bolag ej borde rubbas genom åtgärder av ifrågavarande art och att bolagen följaktligen, därest de nödgades avstå skogsmark för komplettering av ofullständiga jordbruk, borde erhålla kompensation därför genom att möjlighet bereddes dem att förvärva motsvarande skogsmark på annat håll.

Det av motionärerna framförda förslaget skulle sålunda innebära försäljningar från det allmänna tillhöriga skogsmarker. Antalet ofullständiga jordbruk, som äro i behov av skog, är mycket stort och även om många av dessa jordbruk ur rationaliseringssynpunkt böra nedläggas eller användas till förstärkning av andra ofullständiga jordbruk torde genomförandet av motionärernas förslag komma att medföra en ej obetydlig minskning av det allmännas skogsmarksinnehav utöver vad som förutsattes i nämnda 1947 års proposition.

I propositionen (s. 251) framhålles visserligen, att kronan borde ställa skogsmark till förfogande för stärkande av ofullständiga jordbruk, då sådana förhållanden föreläge, att marken bort tagas i anspråk medelst expropriation, därest densamma tillhört annan än kronan. Huruvida kronan härutöver borde ställa skog till förfogande, torde böra bli beroende på en prövning från fall till fall. Någon särställning såtillvida, att kronans mark i första hand skulle tagas i anspråk för den yttre rationaliseringen, borde däremot ej föreskrivas.

Sammanfattningsvis vill *lantmäteristyrelsen* anföra följande. Det är en stor och angelägen uppgift att intensiviera det redan pågående arbetet med att rationalisera och förstärka landets många ofullständiga jordbruk. En sådan rationalisering och förstärkning torde många gånger böra få till följd att fastigheterna tillföras skogsmark, vilken är i bolags ägo. Det torde dock knappast stå i överensstämmelse med riktlinjerna för nutida jordpolitik att kompensera bolag, som nödgas avstå skogsmark för rationaliseringsändamål, med mark i allmän ägo.

Bolagens skogsmarker äro ofta dåligt arronderade; de bestå t. ex. ej sällan av smala skiften, insprängda mellan andra markägares ägoområden. En viss omarrondering av bolagens skogar — likasom för övrigt även av det allmännas och andra markägares skogsmarker — torde fördenskull ej sällan kunna medföra en avsevärd rationalisering och därvid en ökad avkastning, vilken skulle kunna i viss mån kompensera bolag, som vid jordbruksrationaliseringen förlorade skog.

Slutligen må anmärkas, att även om en rationalisering av ofullständiga jordbruk genom tillförsel av skogsmark väl oftast sker bäst på så sätt, att skogen blir jordägarnas enskilda tillhörighet, så bör dock den möjligheten

ej uteslutas, att den erforderliga förstärkningen sker genom att jordbruken tillföras andelar i en för ändamålet tillskapad gemensamhetsskog. Frågan om att bilda gemensamhetsskog till förstärkning av svaga jordbruk bör sålunda enligt lantmäteristyrelsens mening ej försummas, därest den av motionärerna berörda frågan skall närmare utredas.

Sveriges skogsägareförbund har i sitt yttrande, dagtecknat den 16 mars 1950, avstyrkt bifall till motionerna och därvid bland annat anfört.

Förbundet vill framställa det spørsmålet, huru de av motionärerna framförda yrkandena komma att verka i det logiskt uppbyggda systemet för jordbrukets yttre rationalisering. Förbundet kan icke finna annat, än att ett bifall till motionärernas krav skulle bryta sönder hela detta system. Motionärerna vilja bryta ut en detalj i rationaliseringens planlösning, nämligen skogstilldelning till fastigheter utan stödskog, och lösa denna detalj för sig utan hänsyn till de på platsen eventuellt behövliga rationaliseringsåtgärderna i övrigt. Detta måste vara ett i allra högsta grad irrationellt förfarande. Förbundet vill exemplifiera detta. Det kan tänkas, att en fastighet, vars ägare framträder med krav på stödskogstilldelning enligt motionärerna, är av så olämplig typ och beskaffenhet i övrigt, att just den fastigheten vid en jordbruksrationalisering borde försvinna och uppdelas för att förstärka grannfastigheterna. Det kan då icke vara lämpligt att genom separat skogstilldelning så att säga konservera just den fastigheten för framtiden. Det står för förbundet fullt klart, att den tilldelning av skog, som säkerligen i många fall kommer att ske vid jordbrukens rationalisering, stundom kanske efter expropriation, bör eller skall ske till förmån för fastigheter, som vid rationaliseringens planlösning befinnas böra för framtiden bibehållas som norm- eller basjordbruk. Skogstilldelningen måste ingå i den allmänna rationaliseringens planlösning. Den bör icke få tillgripas efter mer eller mindre tillfälliga motiv och önskemål hos jordägare, som kanske sitta på fastigheter, som ingalunda äro lämpade att bevaras som självständiga jordbruk.

Härefter får förbundet även beröra de skogliga verkningarna av en tvångsvis genomförd överflyttning av skog från juridiska personers skogsinnehav till ofullständiga jordbruk. Motionärerna uttala, att en dylik överflyttning skulle förbättra försörjningsmöjligheterna i orterna och minska riskerna för landsbygdens avfolkning. Beträktelsesättet är ej riktigt. En sådan överflyttning av äganderätten till skog ökar icke i och för sig den kvantitet arbetstillfällen, som skogens vård och avverkning erbjuder. Skogen, rätt och rationellt skött, ger rum för lika stort antal dagsverken per år och hektar, oavsett i vems ägo skogen befinner sig. Detta ur rent principiell synpunkt. Det kommer sålunda närmast an på i vilken ägarekategoris hand, som skogen kommer i åtnjutande av den mest intensiva skötseln. Att bondeskogsbruket i detta hänseende skulle vara bolagsskogsbruket överlägset, kan icke med fog göras gällande.

För skogsbolagens vidkommande är det ofrånkomligt, att ett avhändande av skog i större eller mindre omfattning måste få mycket besvärande verkningar. De skogliga brukningsenheterna splittras sönder och förminskas med alla de olägenheter, som därav följa. Alla slag av arbeten på fastigheterna, avverkningar såväl som skogsvårdande åtgärder, måste krympas ned till ett mindre omfång, vilket fördyrar ej blott administration och förvaltning utan även själva åtgärderna i och för sig. I detta sammanhang må även framhållas, att det för de i en skogsindustri sysselsatta arbetarna är av största vikt, att den industri, vari de arbeta, har en tryggad råvarutill-

gång. Den tryggheten äventyras, därest överflyttning av skog och skogsmark sker till befolkningsskikt, som ha möjlighet att dirigera skogsavkastningen åt helt andra håll.

Slutligen har *Skogsindustriernas samarbetsutskott* i yttrande den 4 mars 1950 framhållit, att det i motionerna åberopade statistiska materialet saknade beviskraft beträffande skötseln av bondeskogarna. De i motionerna skisserade åtgärderna skulle enligt samarbetsutskottet skadligt påverka skogsindustriernas råvaruförsörjning, arbetsförhållandena vid industrierna och i skogen samt skogens skötsel. Då de av motionärerna berörda huvudfrågorna vore under planläggning hos lantbruksnämnderna och planläggningen med hänsyn till dess komplicerade natur måste taga sin tid, förmenade samarbetsutskottet, att ett utbrytande av spörsmålet om de ofullständiga jordbrukens komplettering med skog ur det allmännas och juridiska personers skogsinnehav från hela frågekomplexet skulle i hög grad föregripa den allmänna planläggningen, som måste föregå den yttre rationaliseringen. Samarbetsutskottet funne därför, att den föreslagna utredningen icke vore av behovet påkallad.

Utskottet. Det av motionärerna framlagda förslaget går i stort sett ut på att ofullständiga jordbruk skola kunna förstärkas genom att tillföras skog från det allmännas eller juridiska personers innehav, varvid juridisk person, som för sådant ändamål berövas skogsmark, skall kunna få motvarande areal skogsmark från det allmännas innehav.

Med anledning härav får utskottet erinra om att i motionerna I: 251 och II: 379 vid 1947 års riksdag anfördes, bland annat, att en betydande andel av skogstillgångarna i de egentliga skogsbygderna hade kommit att frånhandlas jordbrukarna och ägdes dels av stora bolag och enskilda skogsspekulanter, dels av staten och allmänna institutioner. Det vore fördensskull motiverat, att dessa i första hand skulle avstå skog i de fall, då expropriation borde komma i fråga. Detsamma borde gälla i fråga om sådana enskilda skogsägare, som förvärvat fastighet såsom spekulationsobjekt.

Även i motionen II: 380 vid samma riksdag berördes frågan från vem mark i första hand borde tagas för genomförande av önskvärda kompletteringsåtgärder.

I sitt utlåtande över de nämnda motionerna anförde emellertid särskilda utskottet, att utskottet i motsats till den i motionerna uttalade meningen funne det icke möjligt att uppställa någon allmängiltig regel om att vissa ägarekategorier i första hand skulle avstå mark för ifrågavarande ändamål. Det avgörande måste enligt utskottets åsikt vara vad som vid planeringen av rationaliseringsåtgärden befunnits vara den lämpligaste lösningen, och man borde sedan söka genomföra denna lösning utan avseende å vem som ägde marken.

Mot vad utskottet anfört hade riksdagen intet att erinra.

Genom vad sålunda förekommit har riksdagen intagit den ståndpunkten, att det allmännas och juridiska personers skogar ej skola vara sämre ställda än de enskilda skogarna. Något vägande skäl att ändra denna inställning ha

motionärerna enligt jordbruksutskottets uppfattning icke förebringat. I detta sammanhang vill utskottet vidare erinra om att särskilda utskottet i sitt utlåtande starkt betonat vikten av att rationaliseringen i största möjliga utsträckning genomföres på frivillighetens väg. En dylik ståndpunkt vore, framhöll särskilda utskottet, en förutsättning för att rationaliseringsverksamheten skulle framstå såsom en jordbrukets egen verksamhet och för att de statliga åtgärderna på detta område skulle omfattas med förtroende av jordbrukarna och av dessa uppfattas som ett stöd i strävandena att förbättra jordbrukets ställning.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jordbruksutskottet, att motionerna I: 329 och II: 398 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 november 1950.

På jordbruksutskottets vägnar:

ALLAN ANDERSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Alfred Andersson, Anderberg*, Carl Sundberg, Näslund*, Jon Jonsson, Bror Nilsson, Bertil Andersson, Isaksson* och Einar Persson*; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Tungelsta, Johnsson i Kastanjegården*, Gustafson i Dädesjö, Antby, Ahlsten, Boman i Stafsund och Lindström samt fruvar Boman och Lindskog*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservat ion

av herrar *Bror Nilsson* och *Boman* i Stafsund, vilka ansett att motionerna borde bifallas samt att därför utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse.

»Ur allmän synpunkt är det angeläget, att arbetet med den genom 1947 års riksdagsbeslut påbörjade förstärkningen av de många ofullständiga jordbruken i landet bedrivs utan dröjsmål. Uppenbarligen skulle rationaliseringsåtgärderna avsevärt underlättas, om man på sätt motionärerna föreslagit kunde taga i anspråk det allmänna eller bolag eller andra juridiska personer tillhöriga skogar i större utsträckning än vad för närvarande är fallet. Såsom i motionerna framhållits ligga emellertid det allmännas skogar ofta så avsides från bebyggelsen, att de skulle kunna tagas i anspråk endast i mindre omfattning. Annat är förhållandet med bolagens och de

övriga juridiska personernas skogar. Dessa ligga ofta insprängda mellan andra markägares ägoområden och äro därför väl ägnade att läggas till andra fastigheter. I fråga om de år 1947 fastställda riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken framhöll statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, bland annat, att man vid rationaliseringen borde så långt möjligt gå fram på frivillighetens väg. Genom den av motionärerna anvisade utvägen att giva t. ex. ett bolag kompensation från statens skogsinnehav för sådan skog, som behöver tagas i anspråk för rationaliseringsändamål, skulle enligt utskottets mening förståelsen för och villigheten att biträda rationaliseringsåtgärderna betydligt ökas. Utskottet vill i samband därmed även understryka vad motionärerna anfört angående skäligheten av att skog, som tidigare frånhänts viss fastighet, återföres till denna.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen måtte bifalla de likalydande motionerna
I: 329 och II: 398.»
